

A Műtárgyfelügyeleti Iroda 2006. évi munkája

A megelőző évhez hasonlóan 2006-ban is sikeres időszakot zárhatott a Hivatal műtárgyfelügyelete. A hivatalon belüli hosszás szervezeti „helykeresés” eredményeként 2004. végén megalapított Műtárgyfelügyeleti Irodát a következő évben végre sikerült a megfelelő pályára állítani, s ezt – a visszajelzésekből is igazolt – helyes irányt megtartva, most is komoly eredményeket tudtunk elérni.

A folyamatos napi **hatósági és hivatali ügyeink** (védetté nyilvánítás, megszüntetés, állami elővásárlás, kiviteli engedélyezés, felügyelet-szemlék stb.) 2006-ban is növekvő számokat és munkát mutatottak, az előző évhez képest az iktatásunk 30 %-kal több ügyet rögzített (összesen mintegy 4.500-at). Ezt a munkát igyekeztünk a korábbi tapasztalatok nyomán magasabb színvonalon, szak- és jogszerűbben végezni, aminek jó tükre volt, hogy 2006 végén a Legfőbb Ügyészség által lefolytatott vizsgálat néhány kisebb formai hibán túl nem talált komoly kifogásolni valót.

A napi munkában a határidők folyamatos megtartása mellett a legnagyobb eredményének tartjuk, hogy a **műtárgyfelügyeleti tevékenységet az ügyfeleink** közé tartozó műtárgytulajdonosok és műkereskedők és más intézmények (közgyűjtemények, rendőrség, vámszervek stb.) is **jobban megismerték és megértették**. A legkülönbözőbb helyeken (nyomatott és elektronikus sajtó, kiállítások, rendezvények) történő véleménynyilvánítás, akár mellette, akár ellene szólt, mind a védettség ügyét érintette, felhívva a figyelmet a hatályos szabályokra, munkánkra és ránk is.

A kialakult gyakorlatnak megfelelően 2006-ban is folytattuk a napi ügyeinken túli **szemlehelyszínek** látogatását, melynek száma az év végére elérte a 140-et. Így korábbi évtizedek során felhalmozódott elmaradásokat is tudtunk pótolni, további védett műtárgyakkal, tulajdonosokkal kerülve így személyes kapcsolatba. Az elének kerülő új ügyekben természetes módon minden esetben (így az árveréseken is) tartottunk helyszíni szemlét. A helyszíni jelenlétünk mellett igyekeztünk – munkánkat támogató – a sajtó minden ágának és más rendezvényeknek is a nyilvánosságát kihasználni. Természetesen ezt segítették – az internetes honlapunkon megjelenített és folyamatosan frissített adatokon túl – az év során teljessé váló nyomtatott **tájékoztató anyagaink** is. Először ugyanis (még 2004-ben) a jogi szabályozásról látott napvilágot egy részletesebb tájékoztató füzetünk (*Műkincsem van – mit tegyek, mit tehetek?*), 2005-ben ezt kiegészítve a műtárgyvásárlás és műkereskedés nemzetközi etikai szabályait tettük magyarul közzé, majd közreműködésünkkel a műtárgyak megőrzésére, kezelésére vonatkozó restaurátori tanácsokat összefoglaló vaskosabb kötet következett (*Útmutató épített és tárgyi örökségünk megóvásához*). 2006-ra maradt végül a műtárgyak biztonságáról és az azokkal kapcsolatos jogellenes tevékenységekről szóló tanulmány és tájékoztató kiadása (*Alvilágot járt műkincseink – válogatás 15 év felderített bűneseteiből* címen. A novemberben megrendezett XIII. Antik Enteriőr régiség és műtárgy kiállításról és vásárról ezúttal sem maradhattunk távol, hiszen itt minden alkalommal megfordul ügyfélkörünk jelentős része. Most a jelenlétnek egy sajátos formáját választottuk: a kiállítás előtérben jól látható helyen egy tájékoztató falat kértünk, ahol kivetítőn újonnan védetté nyilvánított műtárgyak fényképeivel váltakozva figyelemfelkeltő kérdéseket tettünk fel, alattuk kihelyezve a szabadon elvehető szóróanyagainkkal.

Megítélésünk szerint az év távlati szempontból nézve is legfontosabb eredménye a **Kulturális Javak Bizottságának** (KJB) létrehozása volt. A májusban megalakult tanácsadó testület hét szavazati joggal is bíró tagból áll: képviselve a tudomány (MTA), a közgyűjtemények (Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Szépművészeti Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Országos Levéltár) és a műkereskedeleme (Magyar Műtárgy- és Régiségkereskedők Országos Szövetsége) véleményét. A KJB minden egyes új védés ügyét megtárgyalta, s az év során megtartott hét ülésén általában (a műkereskedelmi szakma

képviselőjét is beleértve!) egyhangúlag foglalt állást a védettség mellett (vagy éppen ellene). E munka nyomán az érintett felek is részesei lettek a döntéshozatalnak, betekintést kaphattak a védelem ügyeibe, ezáltal is közelítve az álláspontokat a „konszenzusos védelem”, a szélesebb egyetértésen alapuló közös védelmi stratégia felé. A KJB munkája nyomán a Műtárgyfelügyeleti Iroda a védettség nyilvánításáról magas szakmai és tudományos színvonalon, egységesebb szempontok alapján hozhatott döntést.

A védett műtárgyak adás-vétele esetén érvényesíthető **állami elővásárlási** jog révén 2006-ban 14 alkalommal, 9 múzeum és könyvtár gyűjteménye részére 25 egyedileg védett műtárgyat és 3 védett gyűjteményt illetve tárgyegyüttest tudtunk megszerezni. Ez a gyakorlatban (a maradványképzési kötelezettség miatt) az előző (2005.) évi keret felhasználását jelentette, összesen 10 millió Ft értékben.

A műtárgyfelügyeleti munkánk legfiatalabb területén, a **kulturális javakkal kapcsolatos jogellenes tevékenységek elleni küzdelemben** szintén komoly eredményeket könyvelhetünk el. 2006. március 22-én megnyílt a KÖH kiállítóhelyén, az Örökség Galériában a három érintett hatóság, az ORFK, a VPOP és a KÖH közös rendezésében az *(Al)világot járt műkincseink – válogatás 15 év felderített bűneseteiből* című, több száz lopott illetve csempészt, majd pedig sikeresen megtalált műtárgyat is bemutató kiállítás. A megnyitó alkalmából pedig a három érintett hatóság vezetője a munka összehangolása és továbbfejlesztése érdekében egy – nemzetközileg is ritkaság számba menő – háromoldalú együttműködési megállapodást írt alá. November végén pedig a Kriminálexpo 2006 keretén belül nemzetközi konferenciát rendeztünk az ORFK-val együttműködve, melyen az állami hatóságokon kezdve a civil és az üzleti élet szereplői is bemutatkozhattak, teljes képet adva hazai helyzetéről műkincseink, örökségünk veszélyeztetettségét és biztonságát illetően. A konferenciát három francia előadó tette különösen érdekessé bemutatva többek között a francia műkincsvédőrség híres lopott műtárgy nyilvántartó és kereső számítógépes rendszerét (Treima 2), melynek éppen a hazai átvételén dolgoznak az érintett hatóságok. A KÖH e különös, a bűnüldözési szakmával határos területen végzett, elsősorban tájékoztató munkája nyomán (lopott műtárgyak adatbázisát vezetjük, ebből folyamatosan, esetenként is tájékoztatást nyújtunk) az elmúlt két-három év komoly erőfeszítései gyümölcsként már megtalált műtárgyakról is számot adhatunk. Sőt – visszajelzésekből tudjuk, hogy – adatbázisunkat, és a hozzá kapcsolódó adatküldő szolgáltatásunkat mind többen használják, még maguk az eljáró rendőri szervek is.

Mindezek mellett 2006-ban is folytatódott az egyetemi hallgatók **képzése**: pesti és vidéki művészettörténész, muzeológus és joghallgatók kaphattak betekintést a műtárgyak védelmébe. A már lassan három éve megkezdett vám- és pénzügyőrségi képzéseket is folytatva, az idei évben a KÖH és az ORFK közös szervezésében a megyei rendőrkapitányságok kijelölt nyomozói is „műkincses” oktatásban részesülhettek. Újabb területek felé nyitottunk, amikor hivatalunk műemlékes területével és külső szakemberekkel is összefogva a katolikus és református papok és lelkészek számára szervezett külön kétnapos képzésekbe is bekapcsolódhattunk.

A szűkebb szakmai kapcsolataink építése terén a már 2004-ben megkezdett, szakértőként velünk együttműködő **közgyűjteményekkel folytatott egyeztetés** sorozatot kell kiemelnünk: ez évben négy országos közgyűjteményt és egy megyei múzeumot (Miskolc) kerestünk fel. Ezek során a napi munkakapcsolat kérdéseit tekintettük át, kiegészítve ezt – továbbképzés céljából – az adott gyűjteményekben történő kiállítási szakvezetéssel vagy raktárlátogatással.

Az **európai** intézményekkel és testvérhivatalokkal kialakult jó **kapcsolataink** eredményeként részt vehettünk az Europol műkincsvédelmi munkacsoportjának soros hágai ülésén, sőt ugyane témában (a kulturális javakkal kapcsolatos bűnözés elleni küzdelemben) két EU-s pályázatban is komoly szerepet kaptunk. Ezek közül az egyik ugyan 2006-ban sajnos nem nyerte el az EU támogatását (ez 2007-ben talán sikerülhet...), a másik pályázatot pedig még nem bíralták el. (Ez utóbbi célja: Románia, mint új EU-tagállam műtárgyak védelmével

kapcsolatos tevékenységeinek fejlesztése: Németország vezetése alatt holland és magyar partnerség mellett.)

Eredményeink mellett meg kell említeni, hogy a **korábban** meglehetősen nagy számban, nem szakmai vagy már elavult szempontok alapján **védetté nyilvánított műtárgyállomány** sorsát továbbra sem tudtuk rendezni, evvel rengeteg munkánkat és energiánkat felemésztve. E téren reményeink szerint 2007-ben komoly előrelépést tehetünk, amennyiben a magyar képzőművészeti állomány szakmailag átválogatott részénél (mintegy 10.000 tárgynál!) megkezdhetjük a védettség alóli feloldást.

Kudarcként kell elkönyvelnünk az EU irányelv alapján a másik tagállamba jogellenesen átkerült kulturális javak visszaszolgáltatása terén tett első lépésünket. Egy kiemelkedő régi magyar festményünket ugyanis még Budapesten nyilvánítottuk védetté, majd engedély nélkül az országból kivitték, és egy bécsi árverezőház 2005 tavaszi kínálatából – kérésünkre – csak átmenetileg vették hatósági zár alá. Mivel a (magyar) ügyészség a büntetőeljárást a „társadalomra való veszélyességének csekély foka” miatt szinte jelképes büntetéssel zárta le, így a festményt végül 2006 decemberében Bécsben mégis árverésre bocsáthatták. Úgy tűnik tehát, hogy az ügyben minden igyekezetünk kudarcot vallott, sem a kulturális, sem a rendőri illetőleg igazságügyi együttműködés nemzetközi csatornáin nem sikerült elérni, hogy a kép hazakerüljön. Mégis reméljük, hogy a kép így sem veszett el számunkra véglegesen. (Az ügyészségek nem egy büntetőeljárásban kimondott hasonló döntései így csaknem teljes egészében ásták alá az adott ügyben a bűnüldöző szervekkel közösen végzett munkánkat...)

Jogszabály-módosítás terén sem sikerült ebben az évben komolyan előrelépni, a kiviteli engedélyezés egyszerűsítésére vonatkozó, általunk elkészített tervezetet a közgyűjtemények csak részben támogatták, így csupán csak néhány pontján tudtunk egyetértésre jutni.

A 2006. évet a megelőző, az alapokat megvető 2005. évhez hasonlóan sikeres időszagnak kell értékelni, hiszen a korábbiakra építve haladtunk tovább és több ponton is újabb, komoly eredményeket tudtunk elérni.